



# HRADY TVRZE

Mgr. Vlasta Hartvichová





[www.ceskatelevize.cz/porady/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230034-hrady](http://www.ceskatelevize.cz/porady/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230034-hrady)

**Předchůdcem hradů byla hradiště.**

**Typy hradišť - podle polohy rozlišujeme:**

- \* **výšinná** (ostrožná, vrcholová, na terénních blocích)
- \* **nížinná** (např. blatná)

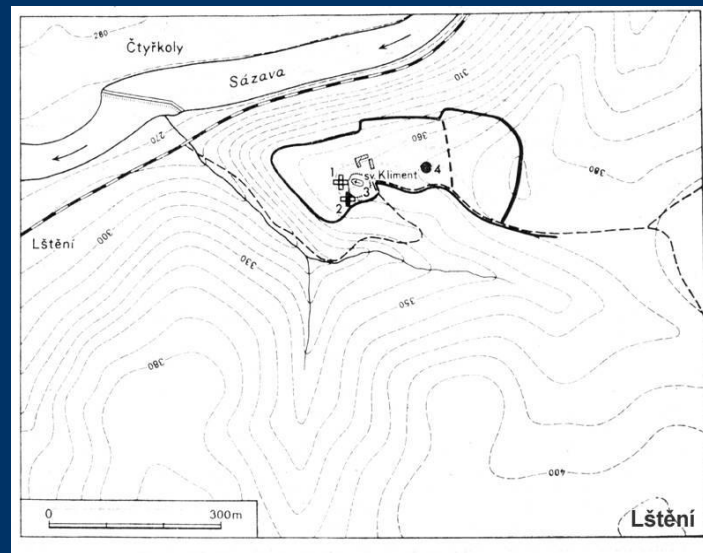
Nejstarší opevněná hradiště se začala stavět již v 8. stol. Poskytovala ochranu svým stálým obyvatelům a v případě potřeby i zemědělcům z okolí. Vyžadovala velkou rozlohu opevněné plochy, měla dlouhé hradby po celém obvodu a spoustu obránců.







Hradec u Němčic v Poctaví - na místě pozůstatků opevnění pozdně halštatského dvorce vyrostlo slovanské hradiště *(předpokládaná podoba)*



Libice - hradiště Slavníkovců



Přistoupim – valy slovanského hradiště



## PRAHA - ŠANCE U KRÁLOVIC

Hradiště je prvořadou archeologickou lokalitou zvanou Na Markétě

---

---

# HRAD

opevněný sídelní útvar vrcholného středověku  
(v Čechách 12., 13. - počátek 16. století) s funkcí  
rezidenční, obrannou, obytnou a správní.

Podle vlastníka (majitele) byly hrady :

**královské** – Pražský hrad, Vyšehrad, Bezděz,  
Křivoklát

**šlechtické** – **patřící pánům** – Rožmberk, Pernštejn

**biskupské** – Roudnice nad Labem

**řádové** – Bouzov

**městské** - Kadaň, Písek

---

---



# PŘIMDA

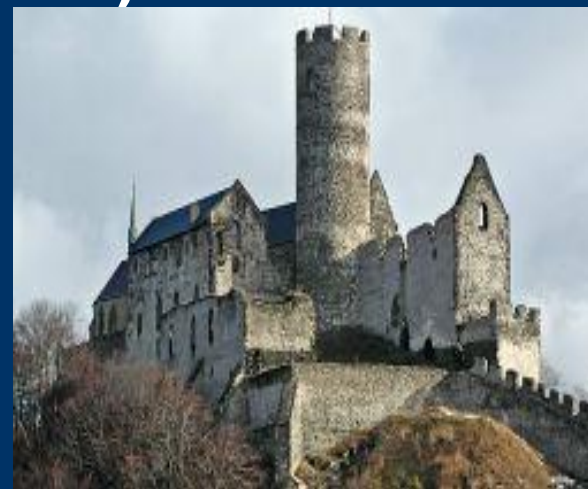
Zřícenina hradu, dle Kosmy vybudovaného r. 1121 Němci (asi Děpold II. z Vohburku) na našem území. Knížetem Vladislavem obležen a dobyt. R. 1427 dobyt husity. V 15. a 16. stol. často zastavován. V 16. stol. stav. úpravy za pánů ze Švamberka. Postupně zpustl.



**Podle umístění v terénu rozlišujeme hrady :**  
**na kupách – Bezděz**  
**na skalním ostrohu – Seeberg (Ostroh)**  
**skalní - Sloup, Jestřebí**  
**vodní - Švihov**



Bezděz  
z



BEZDĚZ, perspektivní rekonstrukce hradu.

Zdroj: Měnclová, D. České hrady 1, Praha : Odeon, 1972, s. 230.







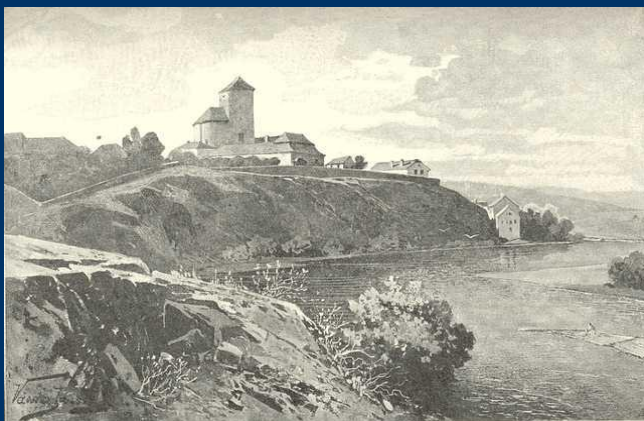
## Švihov



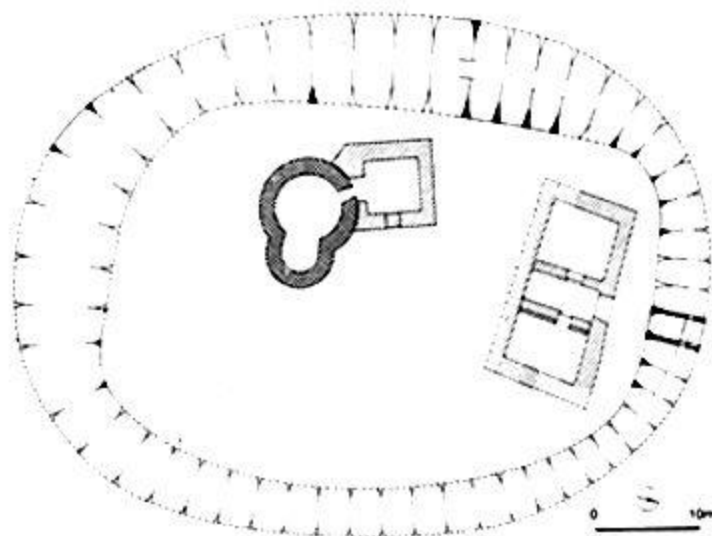
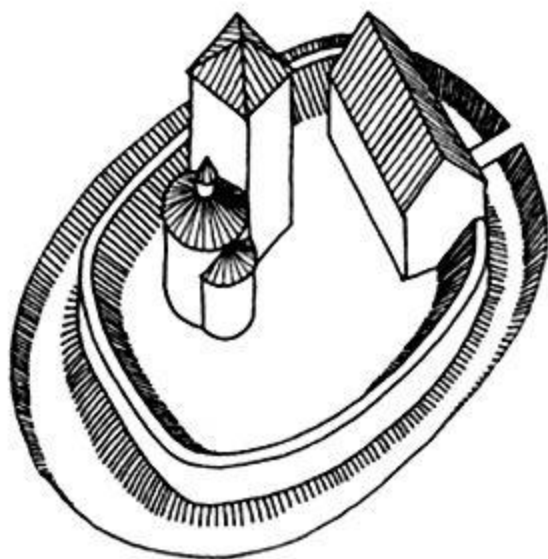
# Z hlediska stavební formy mluvíme o následujících typech:

## 1. HRAD PŘECHODNÉHO TYPU

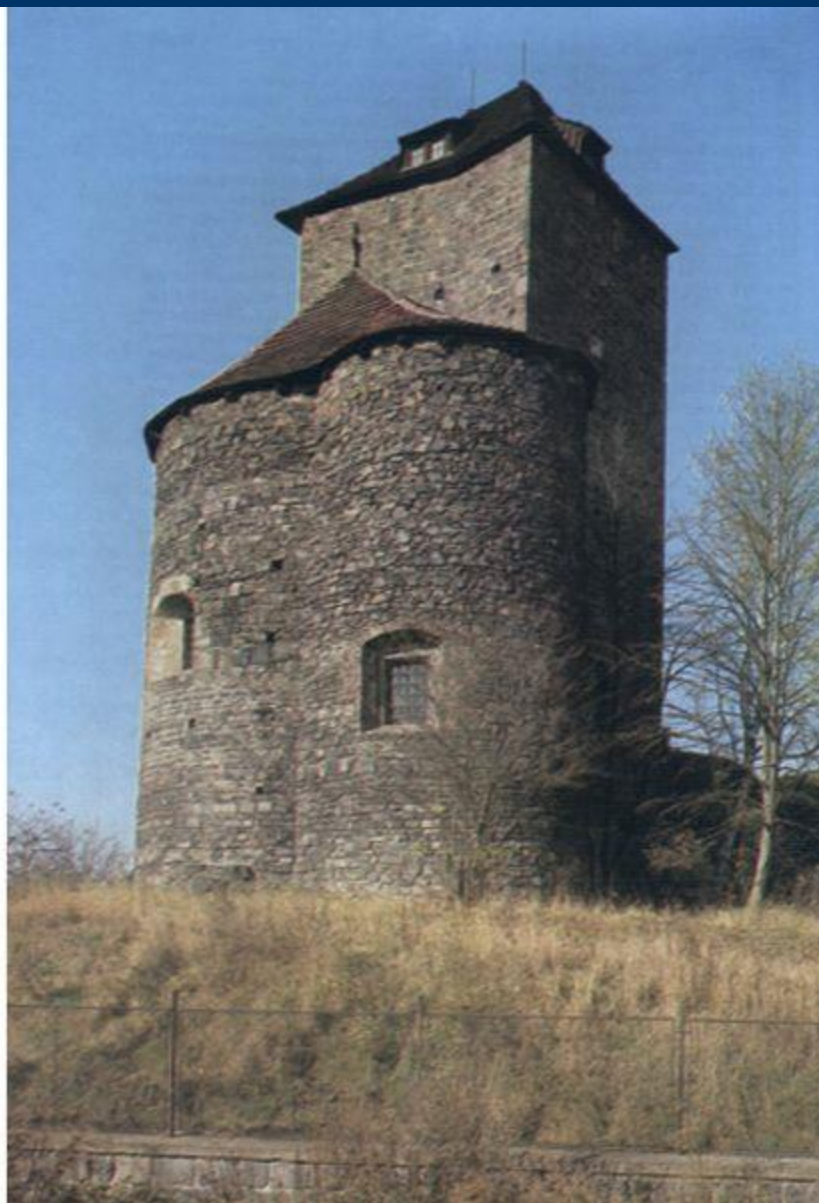
Skupina hradů na rozhraní mezi raně středověkými hradišti a vrcholně středověkými hrady. Vznikaly obvykle v první polovině 13. století. Charakteristické je pro ně mísení prvků obou skupin (hradišť i hradů). Typické je valové opevnění, ale val je na rozdíl od hradišť tvořen pouze náspem a čelní kamennou zdí. Příkladem Týnec nad Sázavou



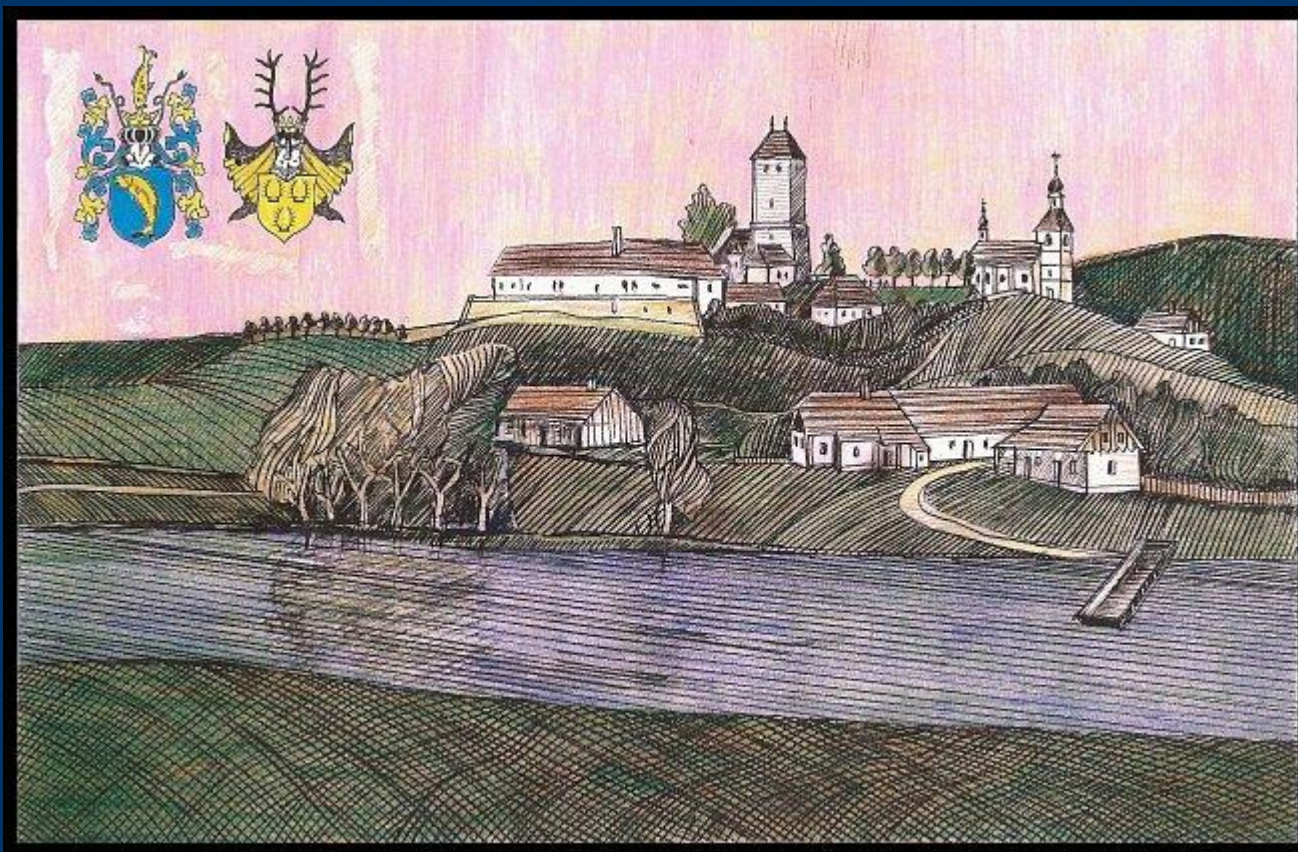




Týnec nad Sázavou, hrad přechodného typu







Týnec nad Sázavou podle J. Sýkory 1805

## 2. HRAD S OBVODOVOU ZÁSTAVBOU

Rozměrný, obvykle vícedílný typ královského hradu rozvíjený od 13. století. Hradní budovy tvořily některými svými stranami součást opevnění. Hrady obvykle mívaly jednu nebo více věží. Od poloviny 13. století se součástí hradu stává také „donjon“ - věž převážně čtvercového nebo obdélníkového půdorysu, která nesloužila jen k obraně, ale byla i obývána.

Např.: Křivoklát, Jindřichův Hradec, Osek, Bezděz, Příběnice

---

---



**Křivoklát**

---

---





### 3. HRAD BERGFRITOVÉHO TYPU

Patří sem jednoduché stavby šlechtických sídel, u kterých stávala v čele hradu věž – „bergfrit“, sloužící jako poslední útočiště obránců hradu. Proto byla převážně přístupná pouze po můstku nebo žebříku, který obránci mohli snadno odstranit. Tato okrouhlá věž stála v čele hradu a mohla být různým způsobem včleněna do hradby nebo byla vztyčena volně na nádvoří.

Např.: Zbiroh, Hasištejn, Krašov, Kokořín, Šelmberk

Bergfrit býval velmi často v místě směru předpokládaného útoku opatřen břitem, který výrazně lépe odolával střelám z obléhacích strojů.

Např. Zvíkov nebo Strakonice

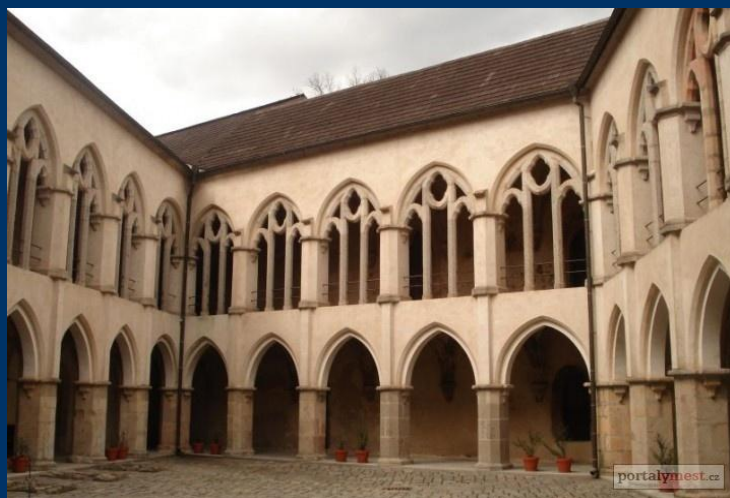
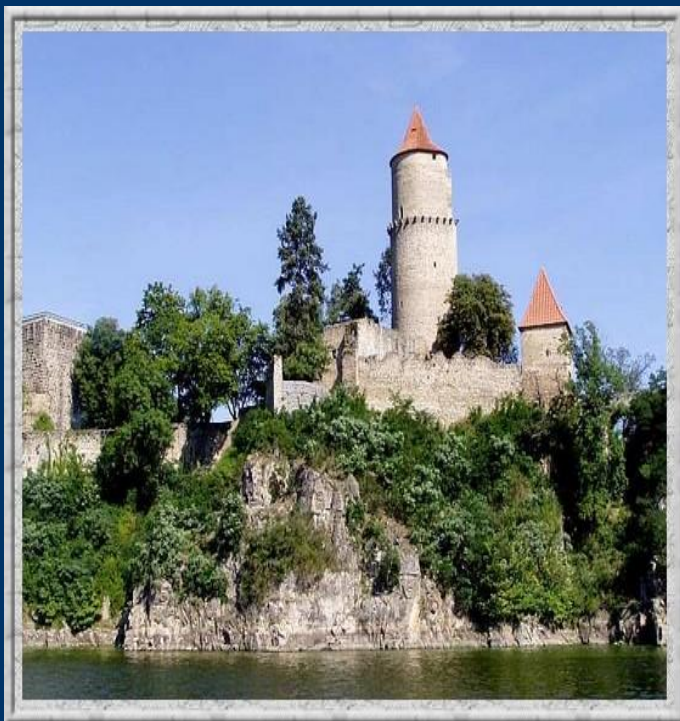
---

---





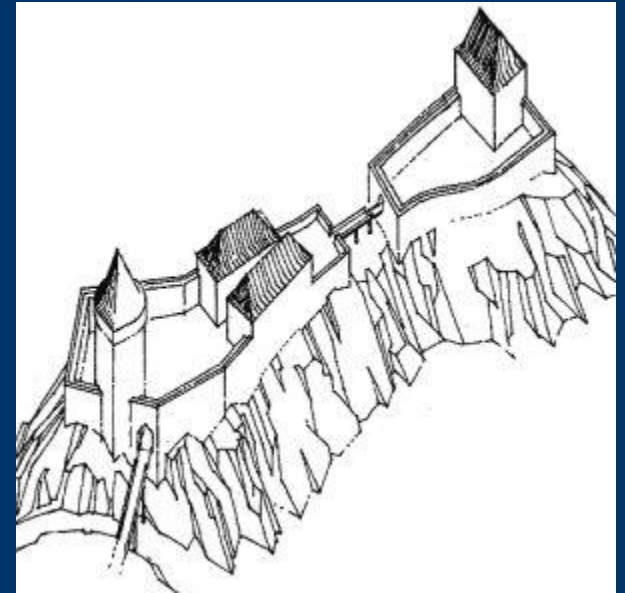








Strakonice



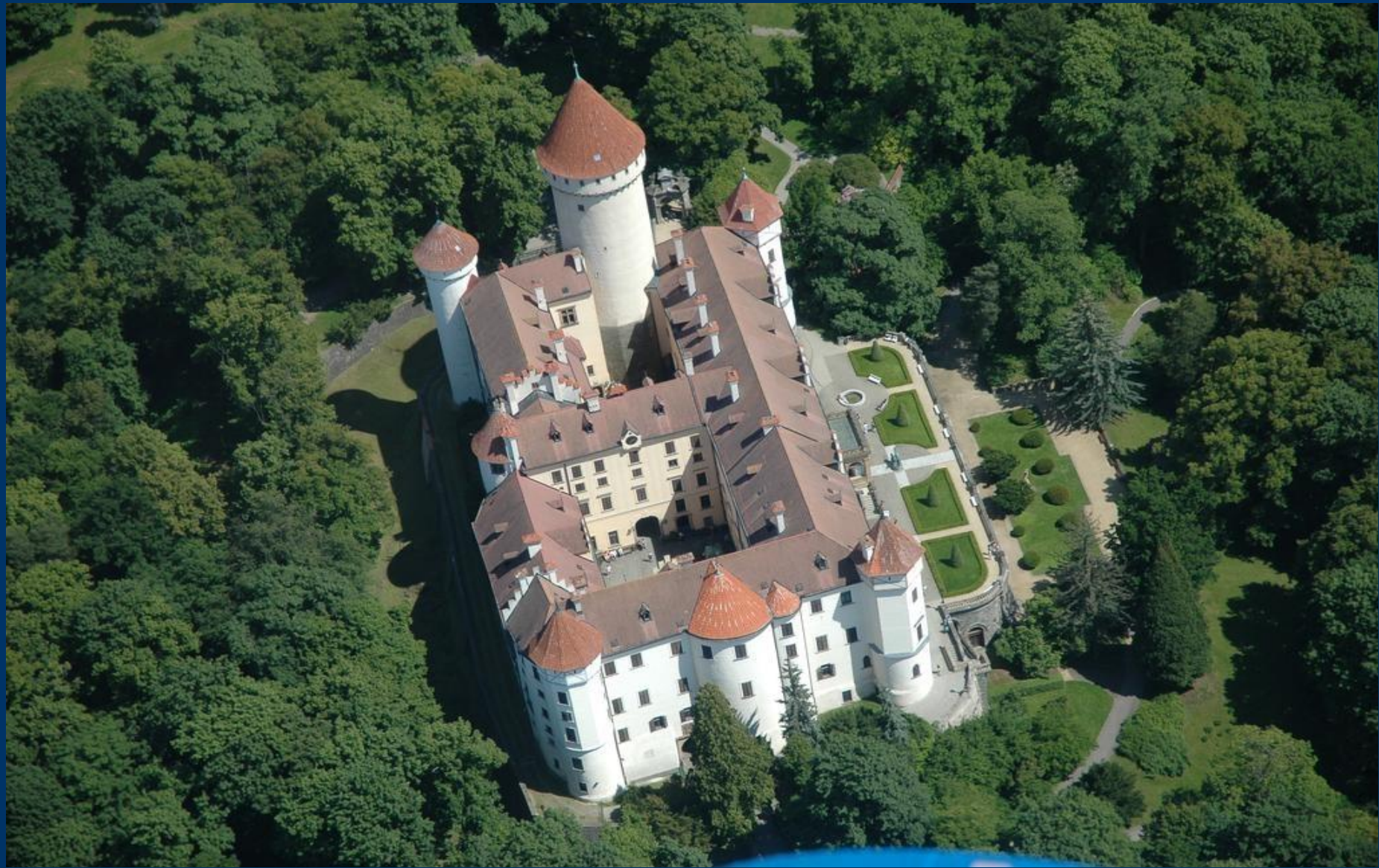
## 4. HRAD TYPU „KASTEL“

Hrad s pravidelným půdorysem (obvykle čtvercový nebo obdélníkový) s větším počtem věží a obvodovou zástavbou. V Čechách rozlišujeme importovaný francouzský „kastel“ a domácí středoevropský „kastel“.

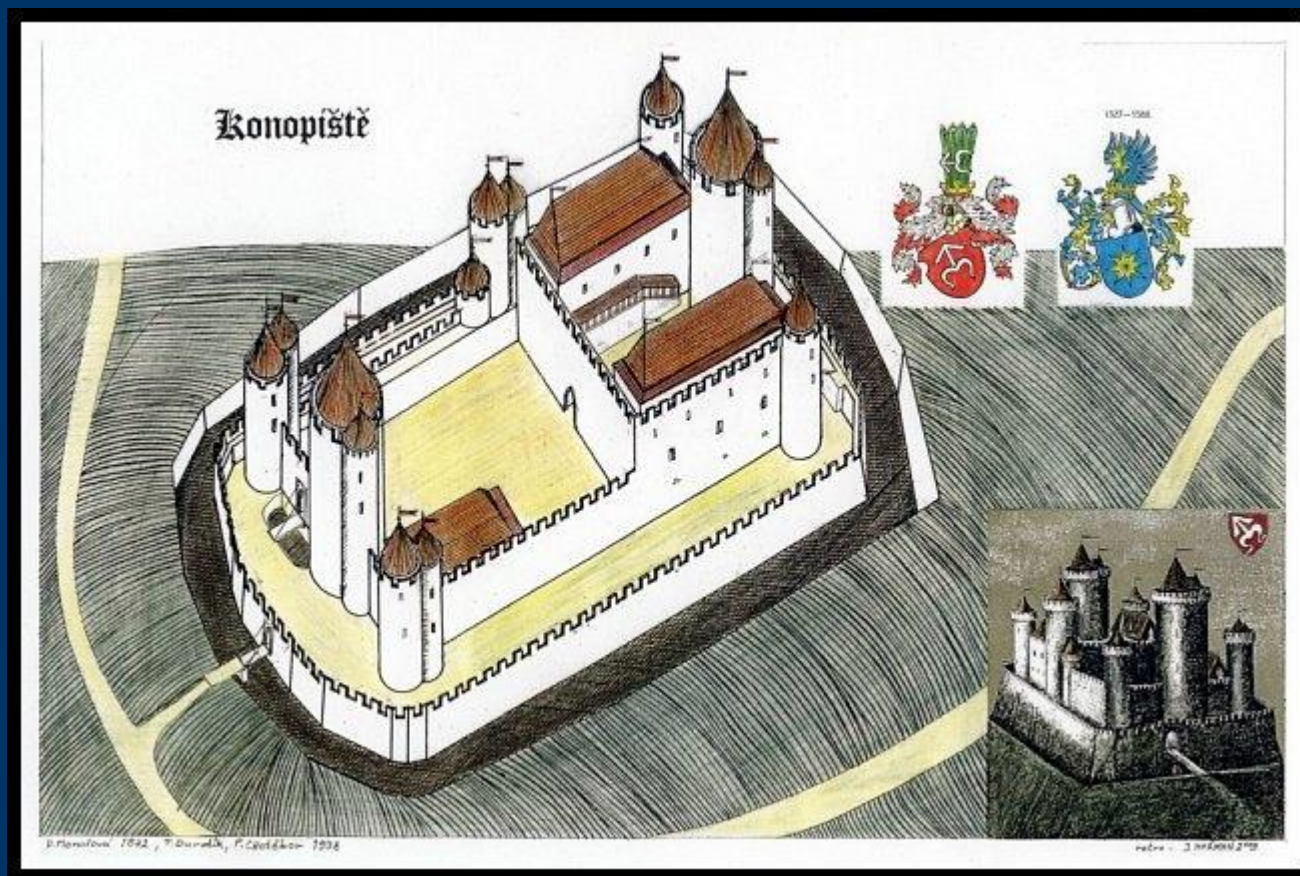
Např.: Týřov, Horšovský Týn, Konopiště



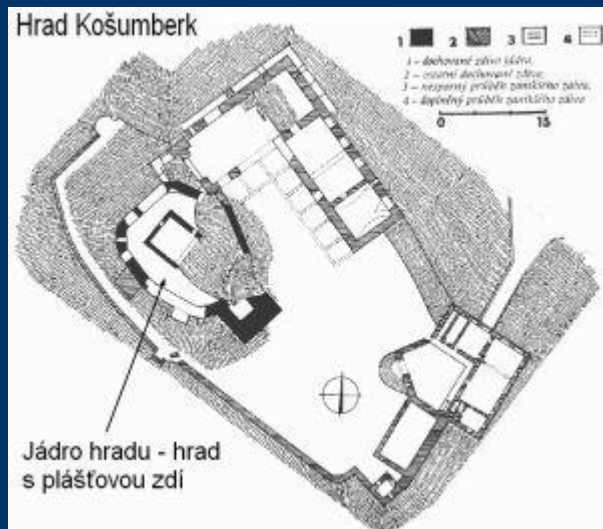




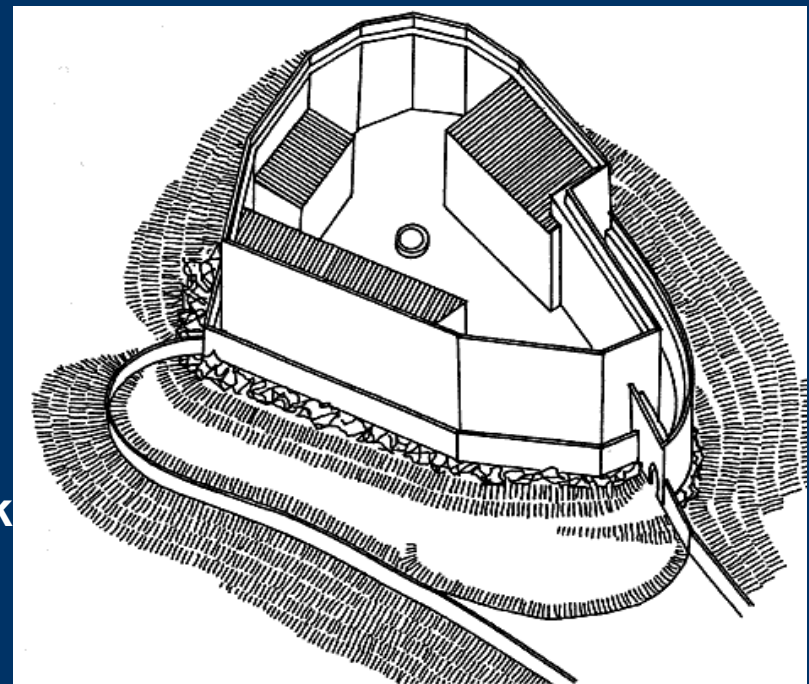




Konopiště podle D. Menclové, T. Durdíka, P. Chotěbora



Lanšperk



## 5. HRAD S PLÁŠŤOVOU ZDÍ

Typ bezvěžového hradu, u něhož je hlavním obranným prvkem silná plášťová zeď s průběžným ochozem, za níž jsou skryty budovy hradu.

Např.: Lanšperk, Košumberk, Kumburk



## 6. DVOUPALÁCOVÁ DISPOZICE

Jádro hradu tvoří dva prakticky rovnocenné paláce, situované paralelně na protilehlých stranách pravidelného nádvoří a spojené vysokou hradbou. Paláce dosahují značné výšky a jsou hlavní stavbou i z hlediska obrany. Propojení paláců v téže úrovni umožňovaly pavlače. Jako spojnice sloužil ochoz obou hradeb. Vyskytuje-li se věž, má funkci spíše komunikační či zajišťuje vnější opevnění. Vstupní brána se většinou nacházela v jedné ze spojovacích hradeb. V ojedinělých případech se na dvoupalácové jádro nabalovaly další prvky.

Např. Kožlí, Helfenburk u Bavorova, Dívčí Kámen

---

---

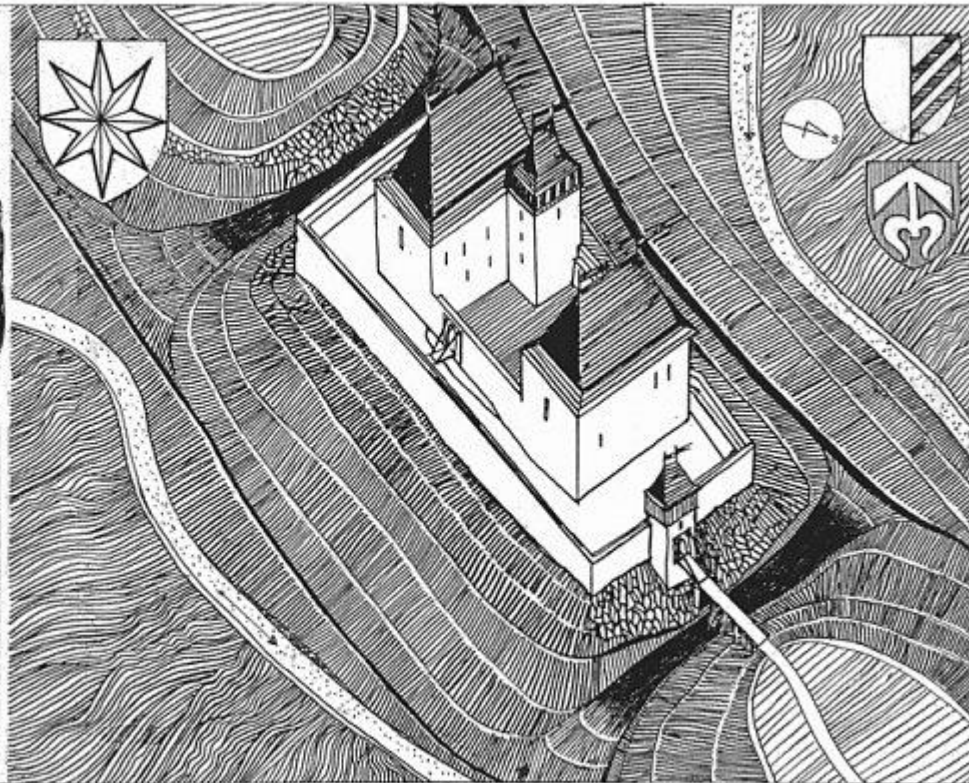


Skvrty : W. Antošek 1910

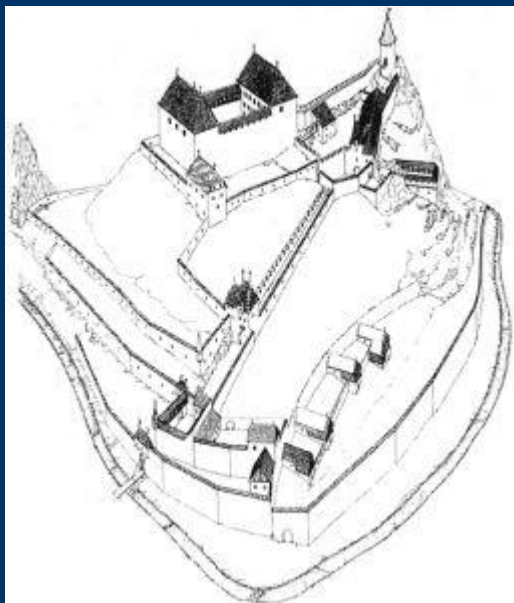


Zřícenina hradu Kožlí u Konoplivě.

rekonstrukce : J. Dvořák - P. Svoboda 1993



Kožlí



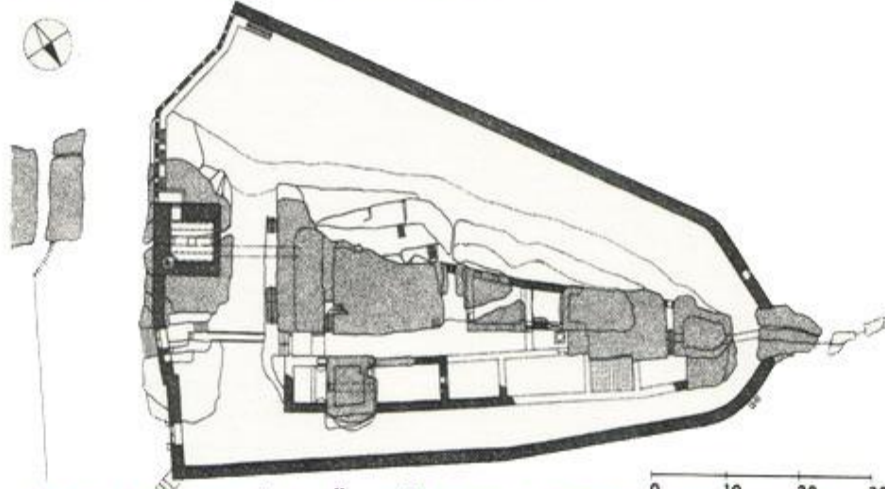
**Dívčí Kámen**



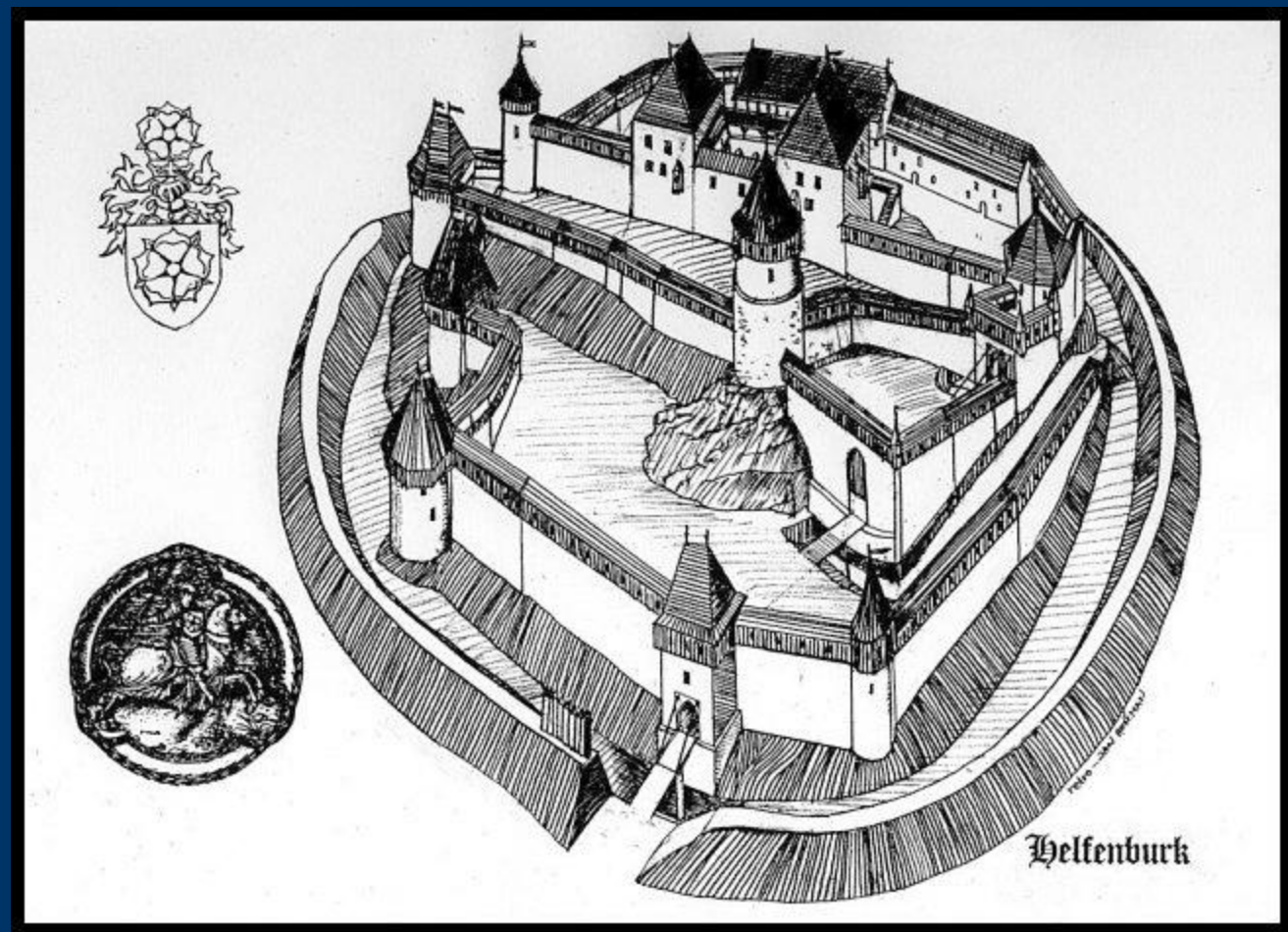




HELFENBURK, posl. čtvrtina 14. stol.

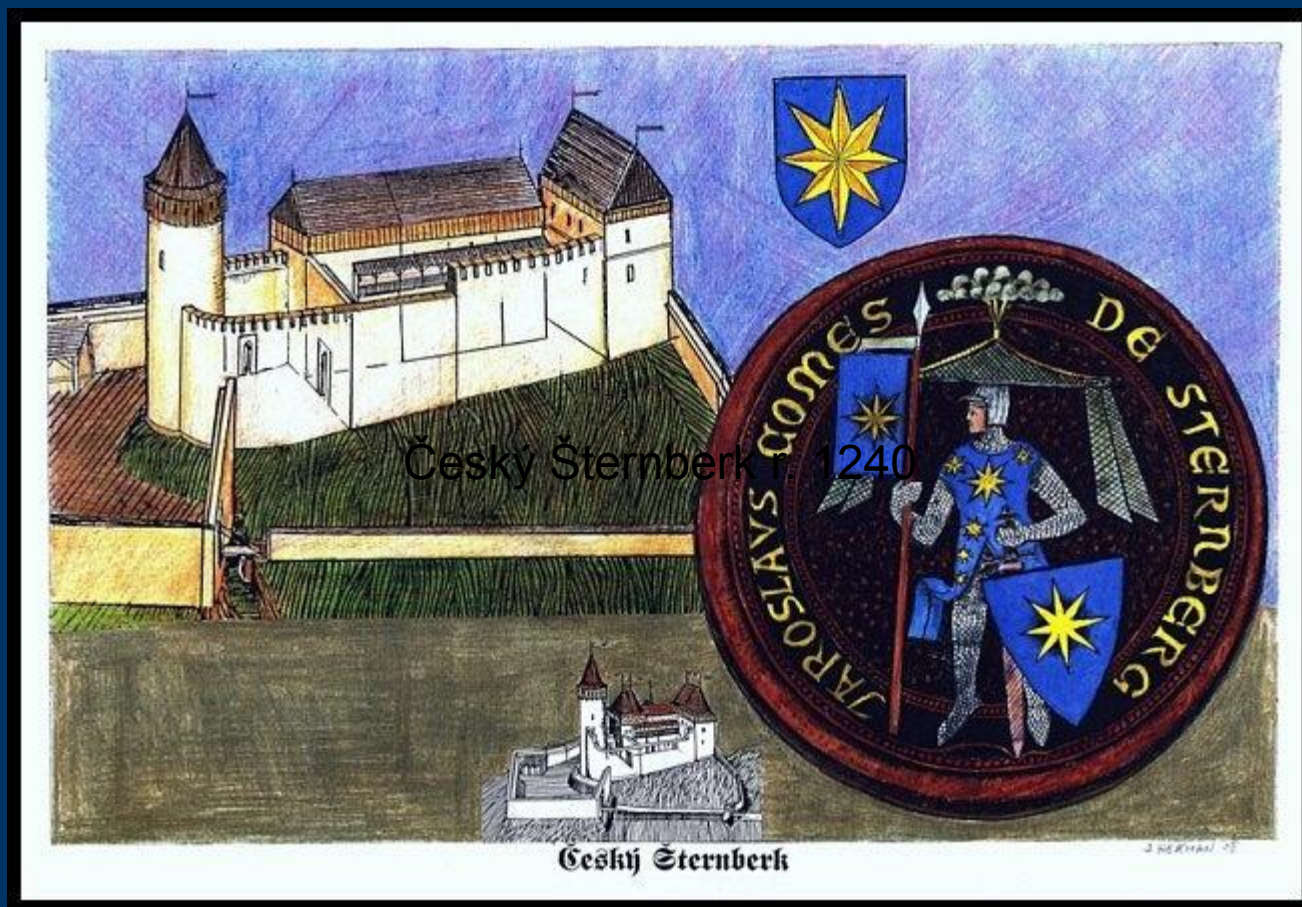


Zdroj: Menclová, D. České hrady I. Praha : Odeon, 1976, s. 420.





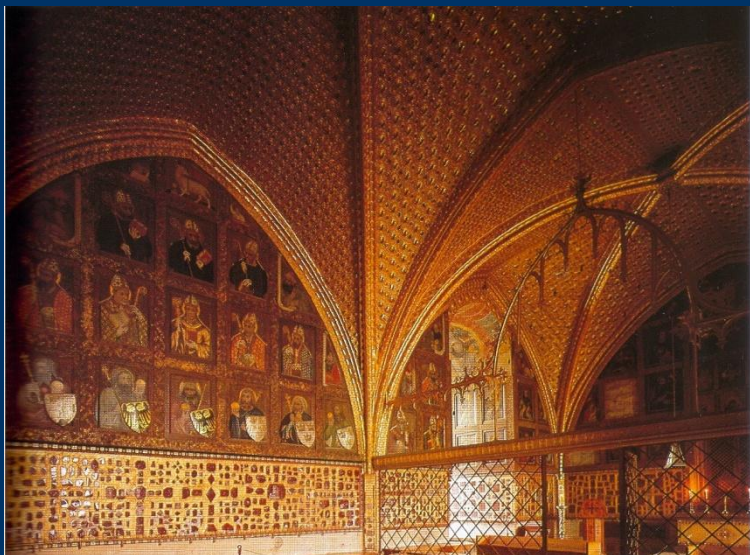
# Český Šternberk r. 1240





Český Šternberk





Karlštejn



# Kost



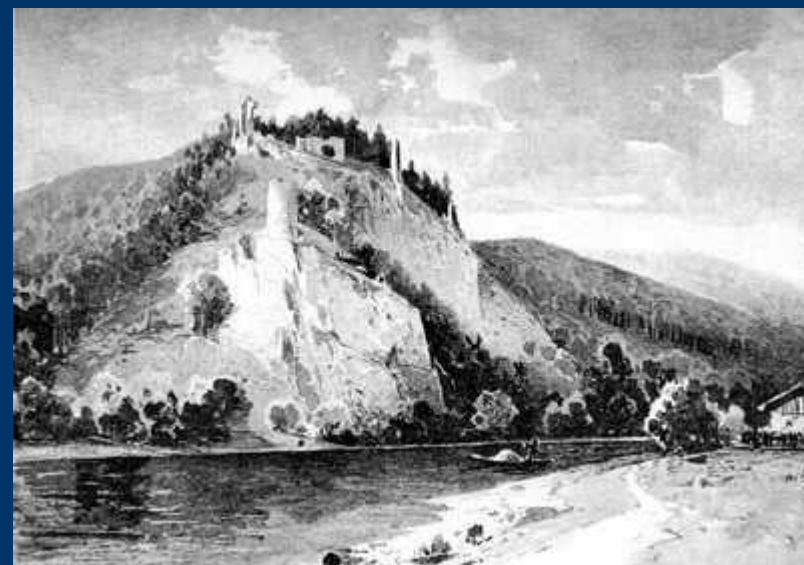




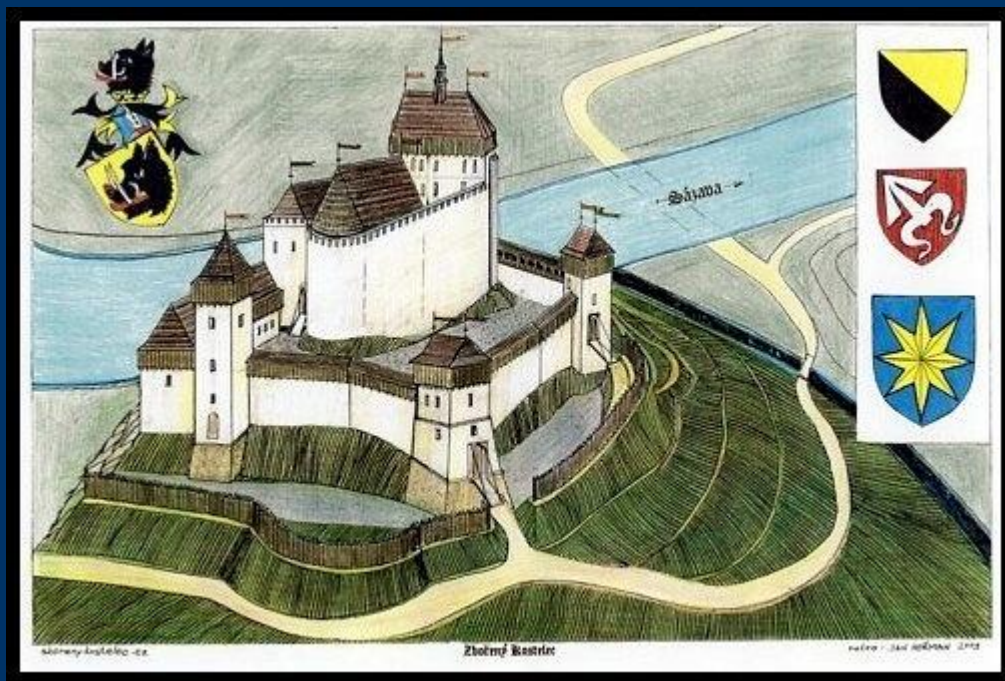
Pernštejn patří k nejlépe zachovalým gotickým hradům v Evropě

---

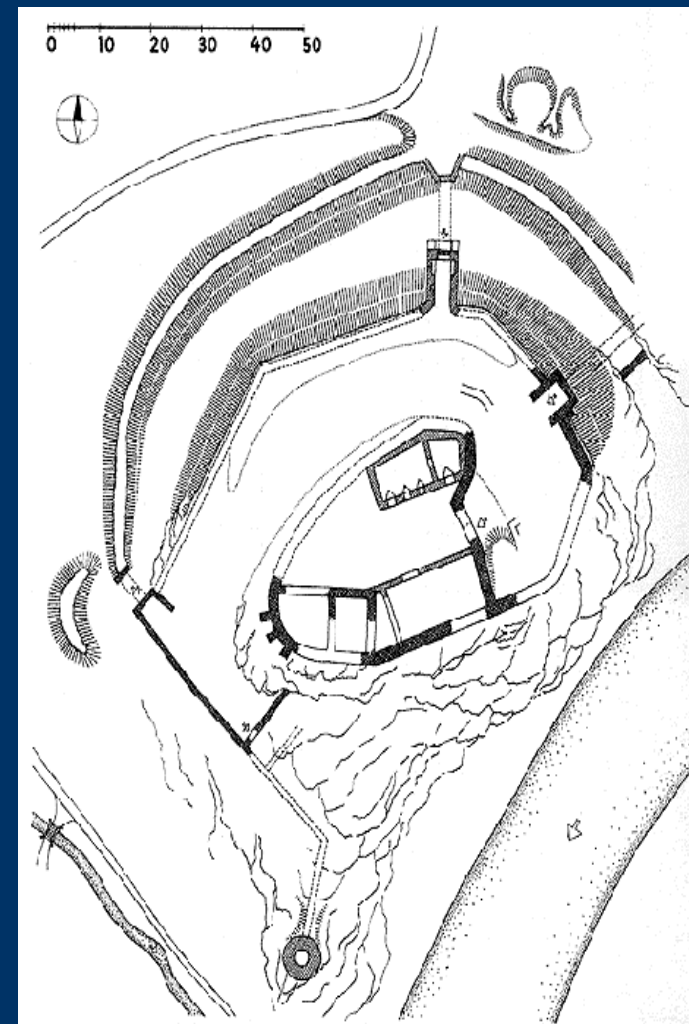
---

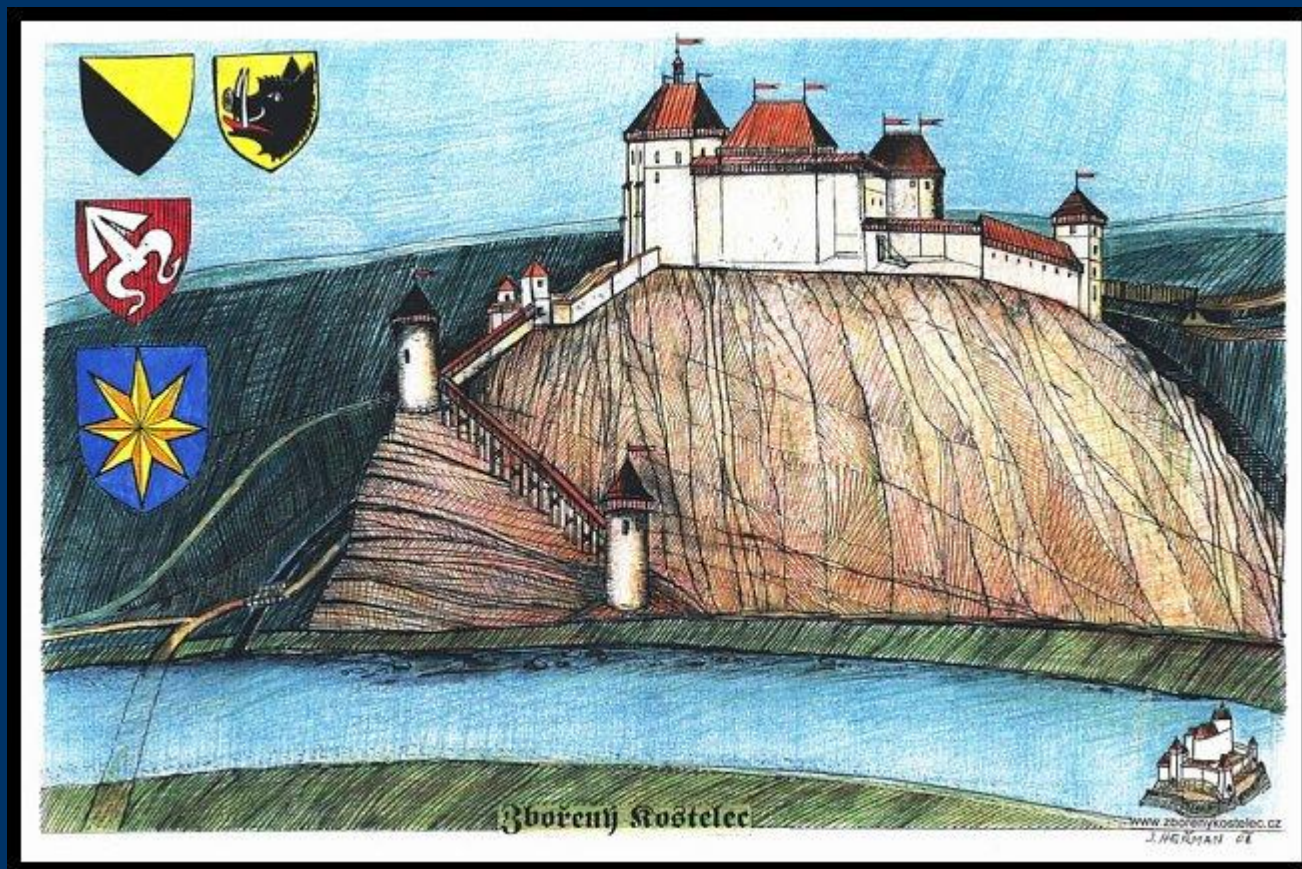






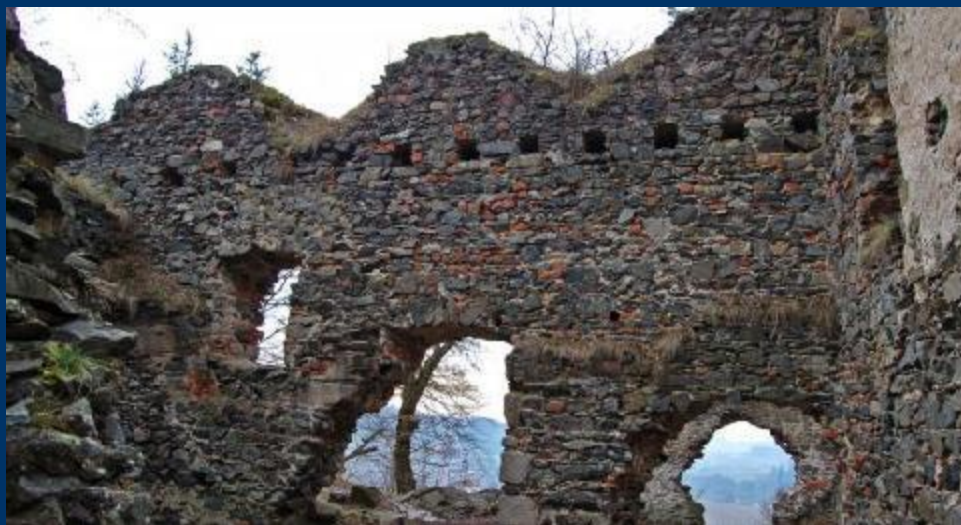
Zbořený Kostelec podle D. Menclové





Zbořený Kostelec ve 14. stol. – rekonstrukce J. Heřman





**Zbořený Kostelec dnes**

**TVRZ - ve středověku a raném novověku drobné opevněné feudální sídlo budované obvykle v těsné návaznosti na venkovské osídlení a hospodářské zázemí.**

**Od hradů se liší svojí polohou a velikostí. Stavebníkem byla především nižší šlechta, bohatí měšťané a církevní hodnostáři**

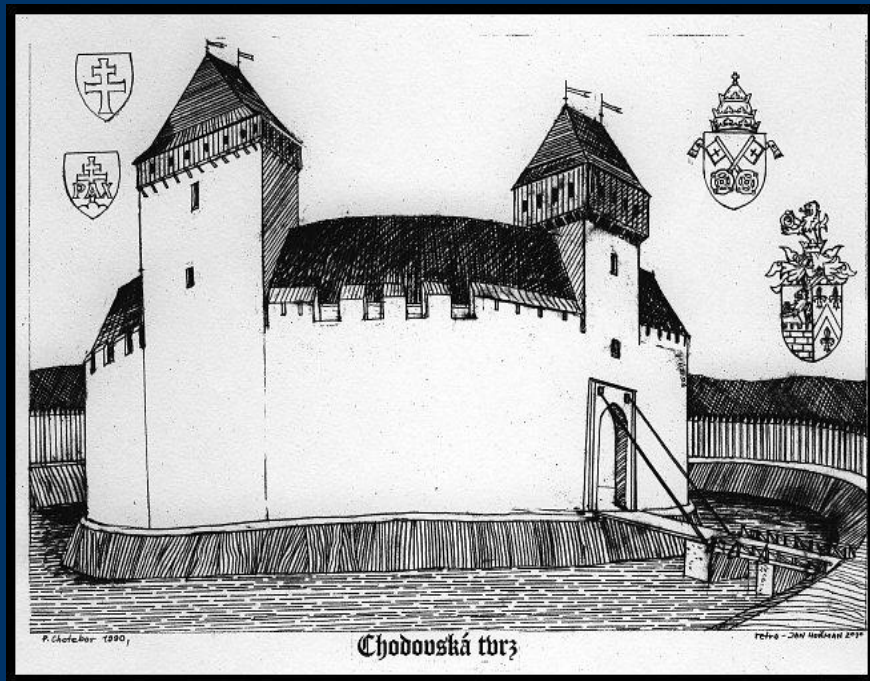


**v Hradeníně**

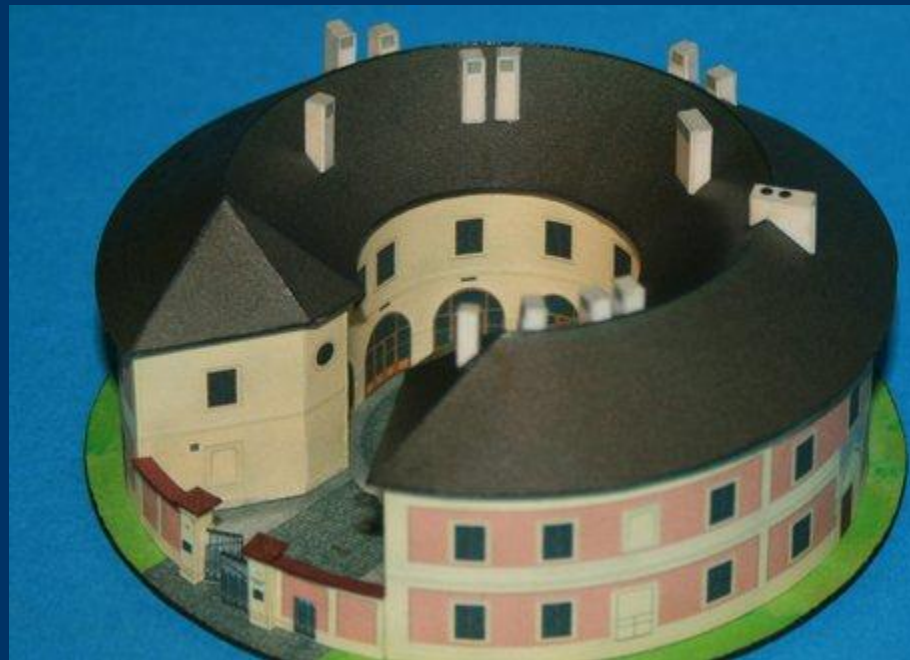


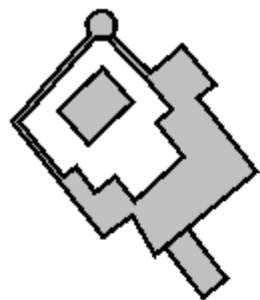
**Praha - Královice**



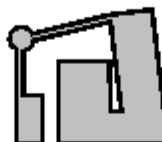


**Chodovská vodní tvrz ze 13.století**



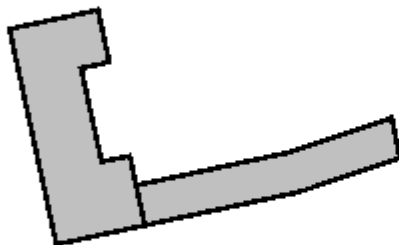


Horní tvrz (Hořejší)



Dolní tvrz  
(Barochovská)

zámek



hospodářské  
objekty zámku



kostel sv. Kateřiny

Kestřany

kaple sv. Kříže



0 20 40 60 80 100 m

600 m



Vývozní plán tvrzí Kestřanských: 1. Bývalý hvozd a sladovna; 2. vjezd do dvora; 3. nový zámek; 4. dolní tvrz; 5. brána k ní, nyní zbořená; 6. horní tvrz; 7. a 8. věže; 9. býv. kaple; 10. brána.

244

KESTRÁNSKÉ TVRZE.



Horní tvrz v Kestřanech.

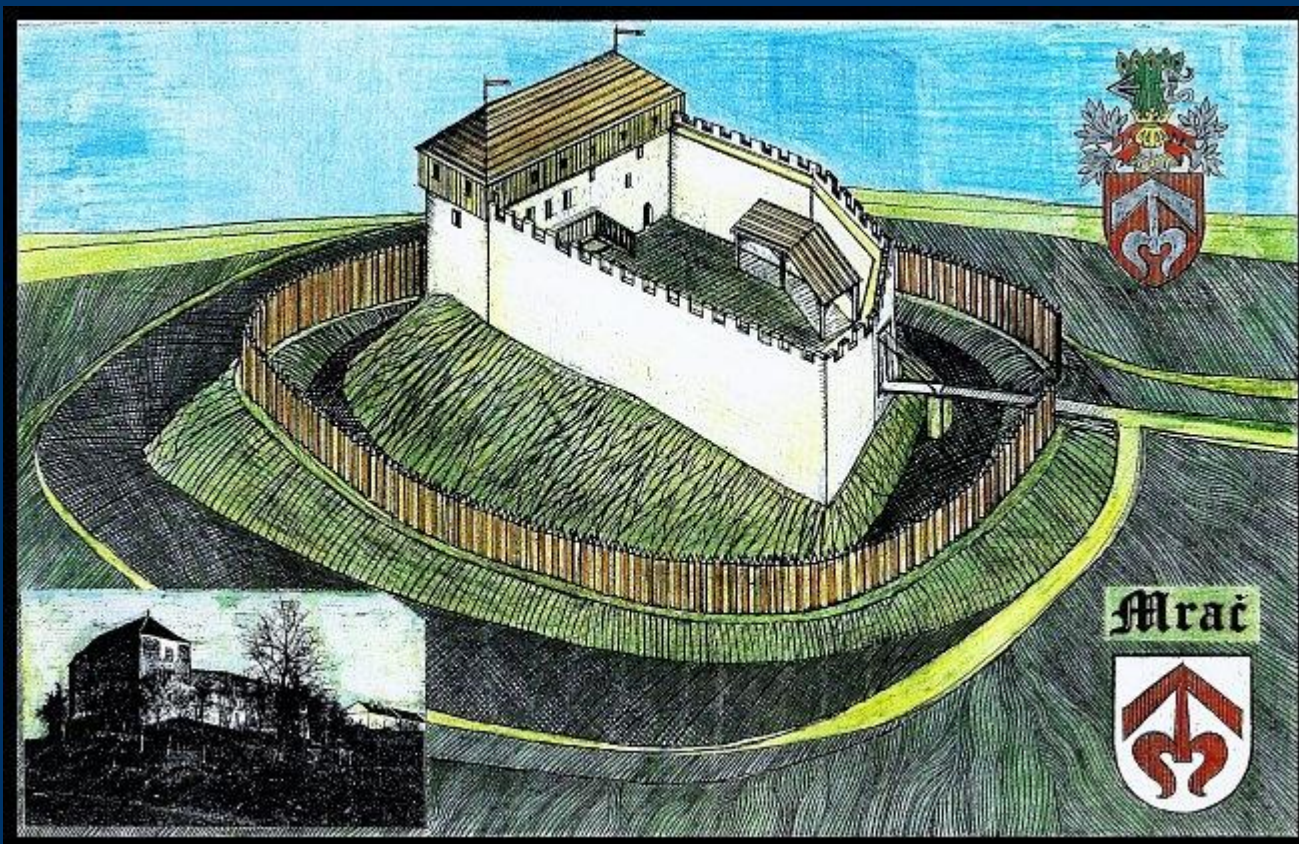




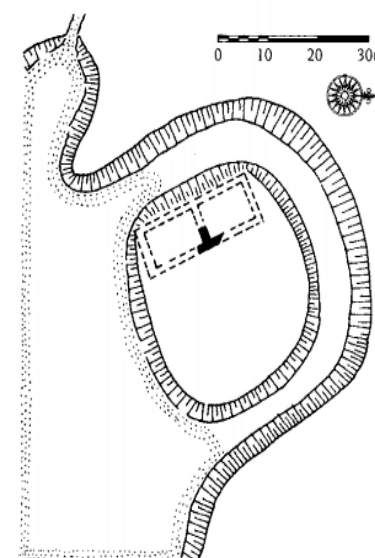
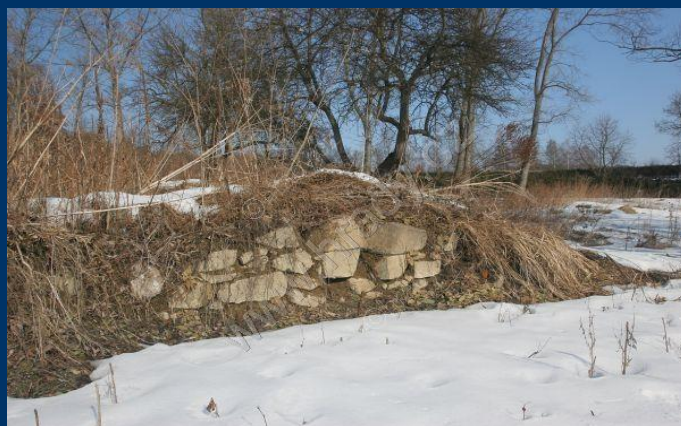


**Patrová tvrz v Podmračí pochází ze 14. století.**









Božešice (Praha ~ východ), náčrt terénní situace, stav r. 1996. Kresba J. Úlovec.

**Božešice**

## OTÁZKY A ÚKOLY:

1. Co bylo předchůdcem hradů?
  2. Vysvětli, čemu se říká hrad a čím se liší od tvrze.
  3. Doplň správně:
    - a) Podle vlastníka (majitele) rozlišujeme hrady:
    - b) Podle umístění v terénu rozlišujeme:
  4. Z hlediska stavební formy mluvíme o následujících typech hradů:  
(Nezapomeň uvést příklady. Můžeš kreslit i psát.)
- 
-



## 5. PROJEKT : **POSTAVME SI HRAD**

- Rozdělte se do skupin po 3 – 4 žácích a založte si svůj vlastní hrad.
- Nezapomeňte, že musí mít především obrannou funkci, proto si dobře rozmyslete, jaké místo pro jeho stavbu vyberete.
- Uvědomte si, že u správného hradu nesmí chybět věž, studna, palác, kaple, hradby ...
- Vše pěkně nakreslete (můžete vytvořit i trojrozměrný model).
- Zabydlete svůj hrad lidmi, kteří na něm v té době žili – tzn. např. kastelán, lovčí, hofmistr.... Seznamte se s jejich povinnostmi.
- Nezapomeňte váš hrad pojmenovat.

Výsledky práce předved'te ostatním (prezentace).

---

---

## Zdroje:

DURDÍK, T. Encyklopedie českých hradů. Praha : LIBRI, 2005.

[www.ceskatelevize.cz/porady/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230034-hrady](http://www.ceskatelevize.cz/porady/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230034-hrady)

[www.hrady-zamky.cz/hrad-svihov/](http://www.hrady-zamky.cz/hrad-svihov/)

[www.ohradech.eu](http://www.ohradech.eu)

[www.hrady.cz](http://www.hrady.cz)

[www.hrad-bezdez.eu](http://www.hrad-bezdez.eu)

[www.mestotynek.cz/muzeum/](http://www.mestotynek.cz/muzeum/)

[www.zborenykostelec.cz](http://www.zborenykostelec.cz)

---

---





evropský  
sociální  
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Autor:** Mgr. Vlasta Hartvichová

**Vzdělávací oblast:** ČLOVĚK A SPOLEČNOST - DĚJEPIS

**Téma:** HRADY A TVRZE:

**Ročník:** 7.

**Datum vytvoření:** 20. 2. 2012

**Anotace:** Výkladová prezentace představuje hrady a tvrze ve středověku. Seznamuje žáky s nejznámějšími typy hradů na základě různých kritérií. Vysvětluje rozdíly mezi hradem a tvrzí. Představuje nedaleký Zbořený Kostelec. Součástí prezentace je i malý projekt pro skupinovou práci: Postavme si hrad.

**Metodické pokyny:** Prezentaci lze využít i k procvičování a shrnutí učiva, neboť její součástí jsou kontrolní otázky a úkoly. Doplněna je pracovním listem.

**Pomůcky:** PC, dataprojektor, pracovní list, encyklopedie i monografie hradů a tvrzí, různé obrázky.

VY\_32\_INOVACE\_S2.1\_D.7.10